

Joanna Sawicka

AGH w Krakowie

KONTROLA RYZYKA KREDYTOWEGO JAKO ELEMENT STABILNEGO FUNKCJONOWANIA INSTYTUCJI FINANSOWYCH

Streszczenie: Zapewnienie bezpieczeństwa pośredników finansowych leży w zakresie zainteresowania rządów wszystkich krajów ze względu na ich kluczowe znaczenie dla funkcjonowania gospodarki. W sektorze bankowym jednym z najważniejszych czynników determinujących bezpieczeństwo i stabilność działania rynków jest ryzyko kredytowe. Choć Nowa Umowa Kapitałowa zdefiniowała metody jego pomiaru, w praktyce rozwiązania te okazały się niewystarczające dla uniknięcia kryzysu SubPrime.

Słowa kluczowe: adekwatność kapitałowa, ocena ryzyka kredytowego.

1. Bezpieczeństwo funkcjonowania banków a regulacje prawne

Nieodłącznym elementem każdej działalności jest ryzyko. Dotyczy ono w szczególności instytucji finansowych takich jak banki. Ryzyko z jednej strony warunkuje działalność banku, z drugiej zaś stanowi kryterium oceny jego funkcjonowania. Podejmując jakąkolwiek decyzję dotyczącą działalności tej instytucji, należy szacować prawdopodobieństwo straty, poziom niepewności działania czy też posiadania niepełnych lub błędnych informacji.

Zapewnienie bezpieczeństwa pośredników finansowych leży w zakresie zainteresowania rządów wszystkich krajów ze względu na ich kluczowe znaczenie dla funkcjonowania gospodarki.

Stąd jednym z najważniejszych wyzwań stawianych przed władzami nadzorującymi sektor finansowy jest ograniczenie nadmiernie ryzykownej działalności, która może się stać pokusą dla poszczególnych jednostek tegoż sektora.

W większości krajów pieczę nad bezpieczeństwem sektora bankowego sprawują powołane do tego organy nadzoru, które wykonują swoje zadania m.in. poprzez nakładanie obowiązku przestrzegania regulacji ostrożnościowych. Jedną z kluczowych sfer regulacji jest adekwatność kapitałowa. Pomiar adekwatności kapitałowej wiąże się z określeniem, ile kapitału powinien posiadać pośrednik finansowy (bank), aby jego działalność była bezpieczna. Poziom wymaganych kapitałów powinien być ściśle uzależniony od skali podejmowanego ryzyka przez konkretną instytucję [Iwanicz-Drozdowska 2004, s. 2].

Po raz pierwszy definicja pojęcia adekwatności kapitałowej pojawiła się w Umowie Kapitałowej z 1988 r., opublikowanej przez Bazylejski Komitet ds. Nadzoru Bankowego¹. Początkowo pojęcie to znajdowało się w bezpośredniej relacji jedynie w odniesieniu do ryzyka kredytowego. Ryzyko rynkowe zostało objęte wymogiem kapitałowym dopiero w 1996 r.

Regulacje opracowane i przedstawione przez Komitet Bazylejski pierwotnie miały dotyczyć jedynie banków działających w skali międzynarodowej. Jednak, mimo że nie miały wiążącej mocy prawnej, szybko stały się standardem nadzorczym w większości krajów, dotyczącym wszystkich banków, przyjętym na zasadzie dobrowolności przez regulatorów krajowych. Również w Polsce standardy te ostatecznie zaimplementowane zostały do bankowych regulacji ostrożnościowych.

Jak każda regulacja, także i ta miała swoje słabości. W związku z tym w latach 90. podjęta została próba usunięcia niedoskonałości dotychczasowych rozwiązań, a przy okazji uwzględnienia nowych kierunków i zagrożeń w bankowości międzynarodowej. Między innymi dostrzeżono konieczność objęcia ryzyka operacyjnego wymogami kapitałowymi w sposób analogiczny do ryzyka finansowego i kredytowego.

Suma prowadzonych prac dała rezultat w postaci Nowej Umowy Kapitałowej opublikowanej w czerwcu 2004 r. i ostatecznie wdrożonej również w Polsce.

Nowe rozwiązania oparte zostały na trzech filarach (Minimalne Wymogi Kapitałowe, Analiza Nadzorcza, Dyscyplina Rynkowa), które powinny służyć poprawie efektywności działania banków poprzez lepszą alokację kapitału oraz szersze stosowanie kompleksowych i nowoczesnych metod zarządzania przez banki ryzykiem.

Kryzys finansowy (tzw. kryzys SubPrime) ostatnich lat odkrył jednak pewne luki także i w tych rozwiązaniach prawnych. W efekcie doszło do upadłości wielu banków, a rządy różnych państw zmusiło to do podjęcia działań mających na celu ratowanie innych pośredników finansowych.

2. Adekwatność kapitałowa

Adekwatność kapitałowa zdefiniowana przez Bazylejski Komitet ds. Nadzoru Bankowego wiąże się z koniecznością określenia, ile kapitału powinien posiadać pośrednik finansowy, aby jego działalność była bezpieczna.

Międzynarodową miarą adekwatności kapitałowej stał się współczynnik wypłacalności zaproponowany przez tenże Komitet w następującej postaci (por. [Iwanicz-Drozdowska 2007, s. 4]):

¹ Bazylejski Komitet ds. Nadzoru Bankowego powstał w 1974 r. przy Banku Rozrachunków Międzynarodowych w Bazylei, gdzie mieści się jego stały Sekretariat. W skład Komitetu wchodzi przedstawiciele: Belgii, Francji, Holandii, Japonii, Kanady, Luksemburga, Niemiec, Szwajcarii, Szwecji, Wielkiej Brytanii oraz USA.

$$W = \frac{K_{tier1} + K_{tier2} + K_{tier3} \pm K_{kor}}{12,5 \cdot (R_{kred} + R_{rynk} + R_{oper})} \cdot 100\% \geq 8\%$$

gdzie: W – współczynnik adekwatności kapitałowej,

K_{tier1} – fundusze podstawowe,

K_{tier2} – fundusze uzupełniające,

K_{kor} – fundusze pomniejszające sumę funduszy,

K_{tier3} – kapitał krótkoterminowy (fundusze kategorii III),

R_{kred} – wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego ($8\% \times$ aktywa i zobowiązania pozabilansowe ważone ryzykiem),

R_{rynk} – wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka rynkowego,

R_{oper} – wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego.

Nowa Umowa Kapitałowa ustaliła minimalne wymogi odnośnie do współczynnika wypłacalności dla banków aktywnych na arenie międzynarodowej w wysokości 4% kapitału kategorii pierwszej i 8% całego kapitału (kategoria pierwsza plus kategoria druga) w stosunku do aktywów ważonych ryzykiem. Wymogi te stosuje się do banków na zasadzie skonsolidowanej².

Należy podkreślić, że tak określona wartość omawianego współczynnika uważana jest za standard minimum. Wiele organów nadzorczych wymaga od pośredników finansowych wyższych wartości współczynnika wypłacalności, stosuje bardziej wymagające definicje kapitału lub też wyższe wagi ryzyka niż te przedstawione w Umowie³.

Regulacje Komitetu Bazylejskiego znalazły odzwierciedlenie w dyrektywach Unii Europejskiej [Dyrektywa dot. Wymogów Kapitałowych 2006].

W przypadku niedotrzymania minimalnego poziomu omawianego współczynnika, ryzyko, na jakie wystawia się instytucja finansowa, nie znajduje swojego zabezpieczenia w złożonych w niej depozytach i automatycznie powoduje uruchomienie odpowiednich działań naprawczych ze strony nadzorcy.

Parametrami mającymi decydujący wpływ na kształtowanie się współczynnika adekwatności kapitałowej są:

² Nadzorcy powinni oczywiście także uwzględnić monitorowanie adekwatności kapitałowej banków na zasadzie nieskonsolidowanej.

³ Regulacje dotyczące wartości współczynnika wypłacalności obowiązkowego dla banków działających na terenie Polski znalazły swoje odzwierciedlenie również w Prawie bankowym w art. 128:

„Art. 128. 1. Bank jest obowiązany utrzymywać:

[...]

3) współczynnik wypłacalności na poziomie co najmniej 8%, a bank rozpoczynający działalność operacyjną na poziomie co najmniej 15% przez pierwsze 12 miesięcy działalności, a przez następne 12 miesięcy działalności – co najmniej 12%”.

- wartość kapitałów własnych pozostających w dyspozycji banku oraz
- wymóg kapitałowy na poszczególne rodzaje ryzyka ponoszonego przez bank.

2.1. Kapitały banku

Wielkość funduszy własnych stanowi o poziomie stabilności finansowej instytucji bankowej oraz o bezpieczeństwie depozytów złożonych przez klientów. Fundusze własne mają zapewnić stabilny rozwój, finansowanie działalności oraz pokrycie ewentualnych strat [Adekwność... 2004, s. 1].

Tematyka zarządzania kapitałem banku została szeroko omówiona w książce M. Iwanicz-Drozdowskiej *Zarządzanie finansowe bankiem*. Odwołując się do prac J.F. Sinkeya i P.S. Rose, autorka podaje trzy różne standardy prezentacji własnej kondycji finansowej, którym podlegają banki:

1) **księgowy** (*book value accounting*) – polega na wyrażeniu wartości kapitałów poprzez aktywa netto (różnica pomiędzy wartością księgową aktywów ogółem a wartością księgową zobowiązań);

2) **regulacyjny** (*regulatory accounting*) – pomimo braku jednoznacznej definicji ustalania wartości kapitału standardem jest podział kapitału na 3 kategorie:

- kapitały podstawowe (Tier I),
- kapitały uzupełniające (Tier II),
- kapitały trzeciej kategorii⁴ (Tier III) – w skład których wchodzi np. krótkoterminowe zobowiązania podporządkowane;

3) **rynkowy** (*market value accounting*) – kondycję finansową banku odzwierciedla wartość akcji zgodnie z ich bieżącą wyceną rynkową.

Jak widać, w zależności od zastosowanej metody otrzymana się różną wartość kapitału. Nie istnieje zatem jedno uniwersalne podejście do problematyki związanej z kapitałem posiadanym przez instytucje finansowe takie jak banki. Ch. Matten [2000, s. 30-40; Iwanicz-Drozdowska 2005, s. 209] analizuje kapitał z czterech punktów widzenia jako:

1) **kapitał fizyczny** – wykorzystywany przez zarządzającego gospodarką pieniężną banku,

2) **kapitał regulacyjny** – wykorzystywany przez władze nadzorcze kontrolujące, czy bank ma wystarczająco dużo kapitału, aby zabezpieczyć deponentów i innych wierzycieli przed poniesieniem strat,

3) **kapitał ryzyka** – szacowany przez zarządzającego ryzykiem, który bada, jaka może być potencjalna strata przy danym profilu ryzyka, jakie jest prawdopodobieństwo wystąpienia tej straty oraz czy efektywność banku jest mierzona z uwzględnieniem ryzyka,

4) **kapitał ekonomiczny** – ważny dla akcjonariuszy, którzy zwracają uwagę na to, jaki zwrot osiągnięto na zainwestowanych środkach oraz czy ryzyko zostało odpowiednio zrekompensovane osiągniętymi zyskami.

⁴ Tier III – określenie to występuje w Umowie Bazylejskiej, nie występuje w dyrektywie UE.

W tym miejscu należy zaznaczyć, że poziom kapitału ekonomicznego wymaganego w celu zapewnienia właściwego funkcjonowania banku różni się od kapitału regulacyjnego, określającego minimalny poziom kapitałów, które muszą być utrzymywane przez bankową instytucję finansową na mocy prawa bankowego.

Warto zwrócić uwagę, że kapitał upadającego banku może teoretycznie odzwierciedlać wartość bliską zeru, a kapitał regulacyjny – równą wymogom minimalnym. Przyczyną upadłości zaś tejże instytucji może być „zwyczajny” brak płynności finansowej, czyli brak kapitału fizycznego.

Z tego też powodu banki narażone na pewne nietypowe dla całości sektora finansowego rodzaje ryzyka powinny zagwarantować poziom kapitału wyższy niż minimalny wymagany przez prawo bankowe.

Reasumując, szczególnie mocno podkreślić należy, że współczynnik wypłacalności, będący miarą adekwatności kapitałowej zdefiniowanej przez Bazylejski Komitet ds. Nadzoru Bankowego, skupia się jedynie na kapitale regulacyjnym. W praktyce podejście takie okazało się niewystarczające w okresie kryzysu.

2.2. Ryzyko w działalności banku

Ryzyko stanowi nieodłączny element każdej działalności gospodarczej. Ryzyka nie można wyeliminować, można jedynie podejmować działania w celu jego ograniczenia. Wielkość ryzyka obciążającego działalność bankową zależy od wielu wzajemnie powiązanych czynników, z których większość jest niezależna od działań samego pośrednika finansowego.

Przyczyny występowania ryzyka bankowego można podzielić na dwie grupy (por. rys. 1) [Capiga i in. 2005, s. 180]:

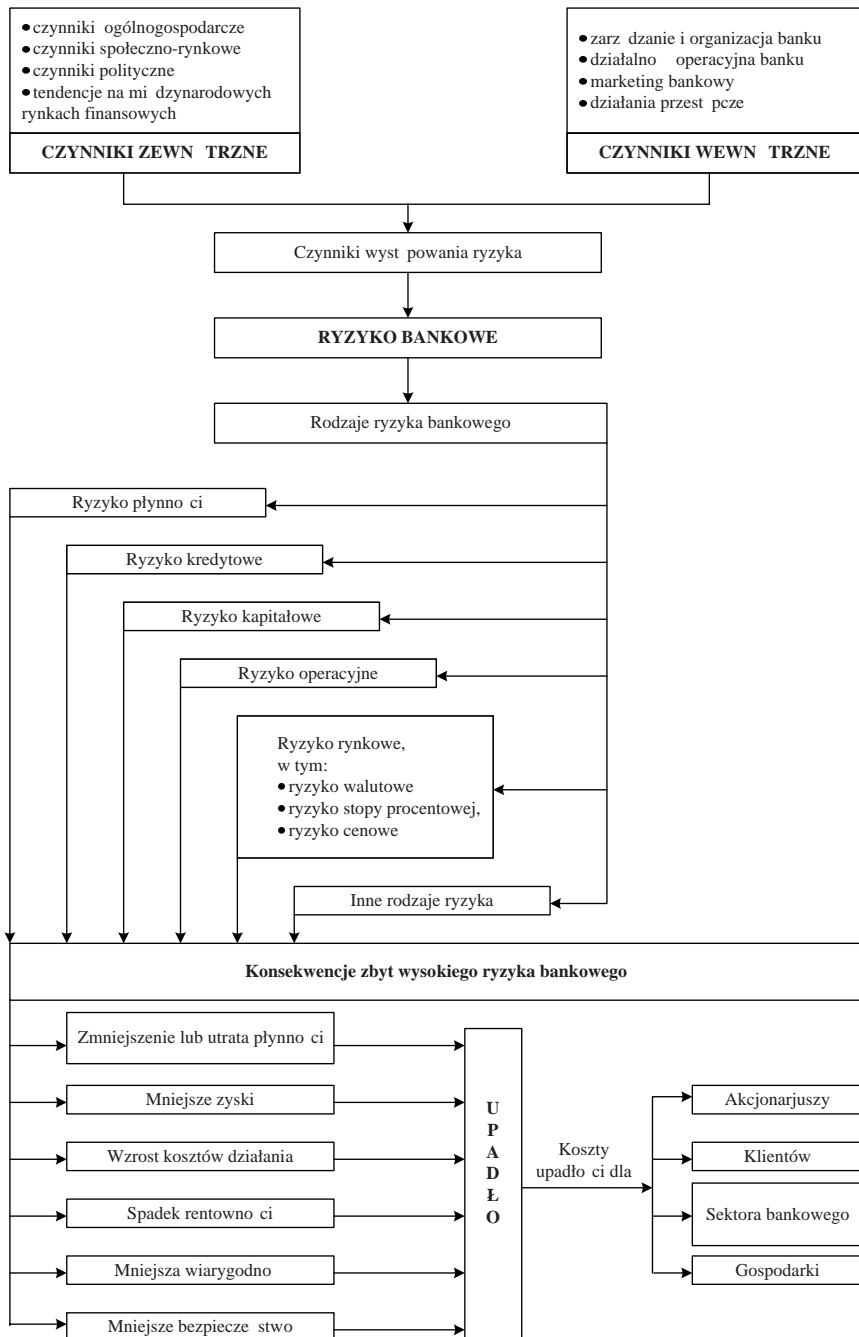
1) czynniki zewnętrzne – niezależne od banku, określane jako szeroko rozumiane otoczenie;

2) czynniki wewnętrzne – zależne od banku, których negatywne oddziaływanie można i należy eliminować lub ograniczać.

Oddziaływanie tych wszystkich czynników powoduje, że banki jako instytucje finansowe są szczególnie narażone na szeroki wachlarz różnych rodzajów ryzyk. W Nowej Metodologii Adekwatności Kapitałowej [*Nowa Metodologia...* 1999] ryzyka, z którymi banki mają do czynienia, zostały zaklasyfikowane do trzech szerokich kategorii, są to:

- ryzyko kredytowe (szczególnie z tytułu kredytów w portfelu bankowym),
- ryzyko rynkowe oraz
- inne ryzyka (w tym ryzyko stopy procentowej w portfelu bankowym oraz ryzyko operacyjne, płynności, prawne i reputacji).

W ostatecznej wersji Nowej Umowy Kapitałowej Komitet Bazylejski zawęził obszar rozpatrywanych ryzyk uwzględnianych w pomiarze adekwatności kapitałowej do:

Rys. 1. Identyfikacja ryzyka bankowego

Źródło: [Capiga i in. 2005, s. 183].

- ryzyka kredytowego,
- ryzyka rynkowego,
- ryzyka operacyjnego.

Ażeby móc wyznaczyć wartościowo wymóg kapitałowy na poszczególne rodzaje ryzyka ponoszonego przez bank, konieczne staje się dokonanie pomiaru tychże ryzyk dla każdej jednostki sektora bankowego. Zestawienie stosowanych technik w tym zakresie przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Możliwości pomiaru ryzyka w Nowej Umowie Kapitałowej

Sposób pomiaru ryzyka kredytowego	Sposób pomiaru ryzyka rynkowego	Sposób pomiaru ryzyka operacyjnego
Wystandaryzowany (zmodyfikowana wersja sposobu obowiązującego obecnie)	Wystandaryzowany	Wskaźnik podstawowy
Podstawowy oparty na wewnętrznych ratingach ryzyka	Modele wewnętrzne	Wystandaryzowany
Zaawansowany oparty na wewnętrznych ratingach ryzyka	–	Pomiar wewnętrzny

Źródło: [*The New Basel Capital Accord* 2003].

W analizie kryzysu SubPrime kluczowe znaczenie ma przede wszystkim ryzyko kredytowe. Z tego względu w dalszej części artykułu omawiana problematyka ograniczona zostanie jedynie do tego parametru.

2.2.1. Ocena ryzyka kredytowego

Przez pojęcie ryzyka kredytowego rozumieć należy część ryzyka obciążającego bank jako pośrednika finansowego, wpływającego z potencjalnej niemożności wywiązania się kontrahenta w całości lub części ze swoich zobowiązań w stosunku do banku. Są to zatem nie tylko zobowiązania z tytułu zaciągniętych kredytów, ale również z tytułu gwarancji, poręczeń, akredytyw, operacji dewizowych i obrotu papierami dłużnymi.

Zgodnie z rozwiązaniami przedstawionymi przez Komitet Bazylejski banki (po uzyskaniu stosownej zgody władz nadzorczych) do pomiaru ryzyka kredytowego w celu wyliczenia wymogów kapitałowych mogą korzystać z: [Iwanicz-Drozdowska 2007, s. 8]:

- 1) metody standardowej (RSA),
- 2) metody ratingów wewnętrznych (IRB).

Metoda standardowa zaprojektowana została z myślą o bankach małych, nieposiadających rozwiniętych metod zarządzania ryzykiem kredytowym w stopniu umożliwiającym dotrzymanie minimalnych wymogów stosowania metody ratingów wewnętrznych. Wdrożenie zaawansowanych metod pomiaru ryzyka, konieczność

zapewnienia odpowiedniego wyposażenia technicznego, zatrudnienia wysoko wykwalifikowanego personelu, reorganizacji banku w celu podniesienia efektywności procesów są dużo bardziej kosztowne niż niepewna ulga w wymogach kapitałowych, wynikająca ze stosowania metody IRB, czy też poprawa jakości portfela kredytowego, będąca skutkiem stosowania tychże metod.

W metodzie standardowej (RSA) waga ryzyka jest uzależniona od ratingu nadanego przez agencję zewnętrzną, w przypadku zaś braku takiego ratingu jest ustalona na „sztywno”.

Jednakże Komitet Bazylejski dostrzegł potrzebę niejednakowego traktowania wszystkich banków. Indywidualność postrzegania poszczególnych banków jako niezależnych podmiotów gospodarczych przejawiała się w dopuszczeniu możliwości wykorzystywania przez nie również metody ratingów wewnętrznych do oceny ryzyka kredytowego. Wyrażone w ten sposób zostało przekonanie, że banki jako instytucje finansowe są w stanie stworzyć sprawne systemy zarządzania ryzykiem kredytowym i efektywnej alokacji kapitału. Wdrożenie zaawansowanych modeli opartych na metodach numerycznych wymaga bowiem nie tylko dokumentacji metodologii i testów jej poprawności, ale również odpowiedniej komunikacji z kierownictwem i pozostałymi pracownikami banku zaangażowanymi w proces kredytowy [Dziekoński 2004, s. 114, 121].

W metodzie ratingów wewnętrznych (IRB) wyróżnia się dwa rozwiązania:

- podstawowe (*foundation IRB*, FIRB), w którym część parametrów ryzyka jest określana przez władze nadzorcze;
- zaawansowane (*advanced IRB*, AIRB), w którym bank wyznacza samodzielnie wszystkie parametry ryzyka.

W przypadku wyznaczania wymogu kapitałowego na ryzyko kredytowe warto zwrócić uwagę na dwa techniczne aspekty jego kalkulacji.

W **metodzie ratingów wewnętrznych** wykorzystywane są następujące parametry ryzyka [Iwanicz-Drozdowska 2007, s. 207]:

- PD (*probability of default*) – prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązania,
- LGD (*loss given default*) – strata w przypadku niewykonania zobowiązań,
- EAD (*exposure at default*) – wartość ekspozycji,
- M (*maturity*) – termin zapadalności.

Bank stosujący metodę zaawansowaną (AIRB) samodzielnie szacuje wszystkie wymienione powyżej parametry opisujące ryzyko kredytowe (a różnica pomiędzy wysokością oczekiwanych strat a poziomem rezerw koryguje fundusze własne banku), w przypadku metody podstawowej (FIRB) – jedynie prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązania (PD).

Szacowanie współczynników samodzielnie w przypadku banku mającego problemy finansowe – może stać się przyczyną manipulacji w celu polepszenia wysokości wymogu.

Ponadto wprowadzenie systemu „elastycznych” wag ryzyka przyczynia się do zwiększenia cykliczności działalności kredytowej. Dekoniunktura gospodarcza, któ-

ra powoduje najczęściej pogorszenie jakości portfela kredytowego, często przyczynia się także do osłabienia tempa wzrostu akcji kredytowej.

Uzależnienie wymogów kapitałowych od ratingów zewnętrznych bądź wewnętrznych może zwiększać cykliczność, przy ogólnym bowiem pogarszaniu się sytuacji kredytobiorców dojdzie do obniżenia ich ratingów (zewnętrznych bądź wewnętrznych), a tym samym do wzrostu wymogów kapitałowych. Dlatego też pogorszenie koniunktury gospodarczej banki odczuwają z wielu stron [Iwanicz-Drozdowska 2007, s. 12]:

- z jednej strony muszą tworzyć wyższe rezerwy pomniejszające kapitał własny,
- z drugiej zaś zwiększenie wysokości wag ryzyka powoduje wzrost wymogu kapitałowego na ryzyko kredytowe.

Drugą z istotnych kwestii, którą należy wyakcentować przy wyznaczaniu wymogu kapitałowego na ryzyko kredytowe, stanowi możliwość wykorzystania **technik ograniczania ryzyka kredytowego** (CRM). Techniki te stosować można zarówno przy metodzie standardowej, jak i ratingów wewnętrznych. Skutkiem ich wykorzystywania może być potrzeba niższego poziomu wymogu kapitałowego.

Wyróżnić należy [Iwanicz-Drozdowska 2007, s. 10]:

1. Rzeczywistą ochronę ryzyka kredytowego, w przypadku której zabezpieczeniem są aktywa spełniające określone kryteria, np.:

- środki pieniężne,
- bankowe instrumenty pieniężne,
- dłużne papiery wartościowe emitowane przez rządy i banki centralne, posiadające ocenę jakości kredytowej,
- polisy ubezpieczeniowe na życie.

2. Nierzeczywistą ochronę ryzyka kredytowego, gdzie zabezpieczeniem są zobowiązania strony trzeciej, stanowiące *de facto* transfer ryzyka poprzez **derywaty kredytowe**. W praktyce stały się one jednym z powodów mocnego zaostrożenia zakresu i skutków obecnego kryzysu.

W przypadku transferu ryzyka dla sprzedawcy zabezpieczenia dostępne są ulgi w wyliczaniu wymogu kapitałowego. Możliwość ta została uregulowana w załączniku 1 Dyrektywy 2006/49/WE Parlamentu Europejskiego:

TRAKTOWANIE SPRZEDAWCÓW ZABEZPIECZENIA

[...] Swap ryzyka kredytowego (*credit default swap*) nie stwarza pozycji z tytułu ogólnego ryzyka rynkowego. Do celów ryzyka szczególnego instytucje muszą udokumentować syntetyczną pozycję długą w zobowiązaniu podmiotu referencyjnego, **chyba, że instrument pochodny posiada zewnętrzną ocenę ratingową** oraz spełnia warunki dotyczące pozycji dłużnych o obniżonym ryzyku, w którym to przypadku w instrumencie pochodnym odnotowuje się pozycję długą. W przypadku należnych płatności premii lub odsetek w ramach produktu, takie przepływy środków pieniężnych przedstawia się jako pozycje referencyjne w obligacjach rządowych.

To właśnie ze względu na tę regulację tak bardzo opłacało się sekurytyzować całe portfele kredytowe, jednocześnie pozbywając się ryzyka.

3. Wpływ niedostatecznej kontroli ryzyka kredytowego na rynki finansowe

Ze względu na niedostateczną kontrolę ryzyka kredytowego, a także liczne możliwości „obejścia” tej trudności, w momencie, gdy banki amerykańskie znalazły się w trudnej sytuacji finansowej na początku XXI wieku, zrodziła się pokusa innego rozwiązania – przetrwania poprzez schodzenie z poziomem akceptowanego ryzyka kredytowego w ofercie skierowanej do klientów z brakiem zdolności kredytowej⁵. W praktyce klienci ci posiadali jedynie możliwość spłaty samych odsetek bez kapitału. Wychodzono z założenia, że nieruchomości odzwierciedla jakąś wartość i zawsze będzie można ją sprzedać, odzyskując wartość kapitału. Motywacją takiego postępowania była chęć kontynuowania intensywnej akcji kredytowej.

W praktyce udzielenie kredytu hipotecznego osobie nieposiadającej zdolności kredytowej stanowi w istocie zakup przez bank danej nieruchomości. W efekcie, banki amerykańskie, aby pozbyć się nadmiernego ryzyka (i równocześnie zdobyć kapitał na finansowanie wzmożonej akcji kredytowej), sekurytyzowały swój dług i sprzedawały go innym bankom, wykorzystując w tym celu takie papiery wartościowe, jak:

- obligacje zabezpieczone długiem □ Collateralized Debit Obligation – CDO,
- obligacje zabezpieczone kredytami hipotecznymi – CMO,
- *credit default SWAP*,
- *mortgage-backed securities* – MBS.

Tak powstała piramida finansowa, w której tworzeniu czynny udział brały czołowe agencje ratingowe, przydzielające najlepsze ratingi (AAA) inwestycjom, obracającym się później w pył na oczach inwestorów.

Wszystko to działo się w USA za przyzwoleniem bankowych organów nadzorczych. Gdyby istniejące prawo skutecznie uniemożliwiało takie działanie, kryzys o prawda wybuchłby szybciej, ale o bardziej lokalnym zasięgu.

Podkreślić należy, że wspomniany proceder w Polsce – pod warunkiem właściwej realizacji kontroli ryzyka kredytowego – skutecznie uniemożliwia obowiązujące prawo bankowe⁶.

Art. 70.

1. Bank uzależnia przyznanie kredytu od zdolności kredytowej kredytobiorcy. Przez zdolność kredytową rozumie się zdolność do spłaty zaciągniętego kredytu wraz z odsetkami w terminach określonych w umowie. Kredytobiorca jest obowiązany przedłożyć na żądanie banku dokumenty i informacje niezbędne do dokonania oceny tej zdolności.

2. Osobie fizycznej, prawnej lub jednostce organizacyjnej niemającej osobowości prawnej, o ile posiada zdolność prawną, które nie mają zdolności kredytowej,

Bank może udzielić kredytu pod warunkiem:

⁵ SubPrime – czyli poniżej ratingu.

⁶ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe, DzU 02.72.665 z późn. zm.

- 1) ustanowienia szczególnego sposobu zabezpieczenia spłaty kredytu,
- 2) przedstawienia niezależnie od zabezpieczenia spłaty kredytu programu naprawy gospodarki podmiotu, którego realizacja zapewni – według oceny banku – uzyskanie zdolności kredytowej w określonym czasie.

Udzielenie kredytu wymaga łącznego spełnienia obu powyższych warunków, spełnienie zaś tylko jednego z nich jest obejściem przepisów prawa.

Literatura

- Adekwatność kapitałowa i fundusze własne*, Narodowy Bank Polski, Warszawa 2004.
- Capiga M., Harasim J., Szustak G., *Finanse banków*, SKwP, Warszawa 2005.
- Dyrektywa 2006/49/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie adekwatności kapitałowej firm inwestycyjnych i instytucji kredytowych (wersja przedrządowana), Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 177.
- Dyrektywa dot. Wymogów Kapitałowych (Capital Requirements Directive of the European Parliament and of the Council CRD) – Dyrektywa 2006/48/EC Parlamentu Europejskiego oraz Rady Unii Europejskiej z 14 czerwca 2006 w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe (zaktualizowana), 30 czerwca 2006, Official Journal of the European Union.
- Dziekoński P., *Ocena wpływu nowych regulacji komitetu bazylejskiego na rozwój rynku bankowego w perspektywie średniookresowej*, [w:] Wierzbą R., Iwanicz-Drozdowska M., Lepczyński B. (red.), *Nowa Umowa Kapitałowa Bazylejskiego Komitetu Nadzoru Bankowego – konsekwencje dla gospodarki i sektora bankowego w Polsce*, Transformacja Gospodarki nr 111, Gdańsk 2004.
- Iwanicz-Drozdowska M., *Ewolucja regulacji w zakresie adekwatności kapitałowej banków*, „Bezpieczny Bank” 2004, nr 1.
- Iwanicz-Drozdowska, *Nowa Umowa Kapitałowa i jej znaczenie dla systemu gwarantowania depozytów*, BFG Departament Analiz, Warszawa 2007.
- Iwanicz-Drozdowska M., *Zarządzanie finansowe bankiem*, PWE, Warszawa 2005.
- Matten Ch., *Managing Bank Capital*, wyd. 2 John Wiley & Sons, Chichester 2000.
- Nowa Metodologia Adekwatności Kapitałowej*, Komitet Bazylejski ds. Nadzoru Bankowego, Bazylea, czerwiec 1999.
- Rose P.S., *Commercial Bank Management*, wyd 5, International Edition, Irw McGraw-Hill, Boston 2002.
- The New Basel Capital Accord*, Basel Committee on Banking Supervision, April 2003.
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe, DzU 02.72.665 z późn. zm.

CREDIT RISK CONTROL AS A PART OF STABLE FUNCTIONING OF FINANCIAL INSTITUTIONS

Summary: All governments are interested in keeping financial agents activity secure due to their key role in the functioning of economy. The credit risk is the most important cause determining security and market stability. Although the Basel II defines the credit risk measurement rules –implemented solutions proved in practice insufficient.